

ΠΡΟΣ ΤΗ ΒΟΥΛΗ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ
ΑΙΤΙΟΛΟΓΙΚΗ ΕΚΘΕΣΗ

Επί της πρότασης του Προέδρου και των βουλευτών της Κ.Ο. της Νέας Δημοκρατίας για την αναθεώρηση διατάξεων του Συντάγματος σύμφωνα με τα άρθρα 110 του Συντάγματος και 119 του Κανονισμού της Βουλής

A. ΓΕΝΙΚΟ ΜΕΡΟΣ: Η ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΤΗΣ ΑΝΑΘΕΩΡΗΤΙΚΗΣ ΠΡΟΤΑΣΗΣ

Η μεταπολίτευση εισέφερε στην Ελλάδα μια μακρά περίοδο συνταγματικής ομαλότητας με ενίσχυση του κράτους δικαίου και εδραίωση πολιτικών, ατομικών και κοινωνικών δικαιωμάτων. Το μείζον αυτό θεσμικό κεκτημένο έθεσε τις βάσεις της σταθερής δημοκρατικής πορείας της χώρας, με σεβασμό στη λαϊκή πλειοψηφία αλλά και διασφάλιση των εγγυήσεων κάθε ατόμου και κάθε ομάδας. Εντούτοις, η ομαλότητα αυτή συνέβαλλε εν μέρει σε μια θεσμική αδράνεια η οποία συντήρησε και δομές οι οποίες αποτελούν σοβαρή ανάσχεση σε μια ουσιαστική εξέλιξη του κράτους, όπως είναι οι παραδοσιακές πελατειακές σχέσεις, η στατική και γραφειοκρατική διοίκηση, η κρατικιστική αντίληψη περί ανάπτυξης και η ευμετάβολη νομοθεσία. Οι ιστορικές αναταράξεις που μεσολάβησαν από τη θέση σε ισχύ του Συντάγματος του 1975 δημιούργησαν νέα δεδομένα σε εθνικό και υπερεθνικό επίπεδο έναντι των οποίων η ανταπόκριση των θεσμών δεν ήταν πάντοτε επιτυχής. Η ένταξη της χώρας μας στην ευρωπαϊκή

οικογένεια, η διεύρυνση και εμβάθυνση της Ευρωπαϊκής Ένωσης, οι θρησκευτικές και πολιτισμικές εντάσεις, η αλληλεπίδραση του οικονομικού φαινομένου σε παγκόσμια κλίμακα, η ραγδαία ανάπτυξη της τεχνολογίας, ιδίως σε επίπεδο μεταφοράς μεγάλων δεδομένων και μετάδοσης πληροφοριών κάθε είδους, η μετακίνηση πληθυσμών και η έκρηξη της σοβούσας οικονομικής κρίσης, η οποία έπληξε με ιδιαίτερη ένταση και διάρκεια τη χώρα μας, μεγιστοποίησαν τα θεσμικά προβλήματα και ανέδειξαν στοιχεία ανελαστικότητας του καταστατικού μας χάρτη να αντιμετωπίσει αποτελεσματικά τις δυσμενείς προκλήσεις.

Τα αναθεωρητικά εγχειρήματα της μεταπολίτευσης βρίσκονται αντιμέτωπα με νέες σοβαρές προκλήσεις που επιβάλλουν αλλαγές. Η αναθεώρηση του 1986 επιβλήθηκε μονομερώς από την κρατούσα πολιτική δύναμη με παραγωγικά αίτια συγκυριακής πολιτικής φύσεως και κεντρικό πυρήνα διατάξεων που αφορούσε την απομείωση των προεδρικών αρμοδιοτήτων, που όμως αποδείχθηκε ότι δημιούργησε κυβερνητικό πόλο συγκεντρωμένης πολιτικής εξουσίας χωρίς ουσιαστικά αντίβαρα. Η αναθεώρηση του 2001, μέσα σε ένα πνεύμα εξαιρετικά συναινετικό, είχε χαρακτήρα διάχυτο καταλαμβάνοντας την πλειονότητα των άρθρων του Συντάγματος, χωρίς όμως να αγγίζει τα δομικά ζητήματα θεσμών και ως εκ τούτου δεν άφησε κάποιο ουσιαστικό και θεσμικά μακρόπνοο αποτύπωμα. Η αναθεώρηση του 2008 λόγω της έλλειψης διαβουλευτικού πνεύματος στα βασικά αναθεωρητικά κεφάλαια κατέστη άνευρη. Έτσι, οι αναθεωρήσεις είτε υποτάχθηκαν σε ένα κλίμα αμήχανης πολιτικής αντιπαράθεσης είτε περιορίστηκαν σε ήσσονα ζητήματα, χωρίς για τον λόγο αυτό να παράγουν ιδιαίτερος ωφέλιμα αποτελέσματα.

Σήμερα, περισσότερο από ποτέ, απαιτείται μια βαθιά συνταγματική αναδιάταξη, που δεν θα έχει χαρακτήρα συντήρησης των υφιστάμενων δομών αλλά ριζικό και καινοτόμο. Η χώρα χρειάζεται μια γενναία αναθεώρηση, υπέρ των επόμενων γενεών, δημιουργώντας ένα σύγχρονο μοντέλο αποτελεσματικής δημοκρατίας

και απελευθερώνοντας τις δημιουργικές δυνάμεις της χώρας. Για τον λόγο αυτό η Νέα Δημοκρατία εμμένει στην πρότασή της να τεθούν προς αναθεώρηση από την παρούσα Βουλή όλα τα άρθρα που θα προταθούν από κάθε δημοκρατική πλευρά του Κοινοβουλίου, ώστε να υπάρξουν οι πολιτικές συνθήκες μιας ριζικής αναθεώρησης στην επόμενη Βουλή. Με τον τρόπο αυτό, θα μπορούσε να υπάρξει ένας ευρύς και ουσιαστικός κοινοβουλευτικός διάλογος, ο οποίος θα οδηγούσε σε μια γενναία, διαβουλευτική και προοπτική αναθεώρηση. Μια τέτοια αναθεώρηση προϋποθέτει μια έλλογη προσέγγιση, ώστε να προηγείται η διαπίστωση των παθογενειών που η πολιτική πρακτική ανέδειξε σε σχέση με την εφαρμογή των συνταγματικών διατάξεων. Έτσι, μπορεί να προσδιοριστούν οι προς αναθεώρηση διατάξεις και στη συνέχεια να υπάρξει ουσιαστική συζήτηση για τις προτεινόμενες λύσεις, οι οποίες θα τεθούν εν τέλει και στην κρίση του εκλογικού σώματος στις εκλογές που θα υπάρξουν μεταξύ της προτείνουσας και της αποφασίζουσας Βουλής. Στη διαδικασία αυτή η Νέα Δημοκρατία, πιστή στις φιλελεύθερες και δημοκρατικές αξίες της, εισηγείται προτάσεις που στηρίζονται στις πέντε βασικές αρχές του προγραμματικού της λόγου: την ανάπτυξη, την αξιοκρατία, την αλληλεγγύη, την αριστεία και την αξιοπιστία.

Η *ανάπτυξη* απαντά στην παθολογία της άμετρης κρατικής παρέμβασης, της έλλειψης σταθερότητας, της βαριάς γραφειοκρατίας, της έλλειψης θεσμικών αντιβάρων, του προϊόντος πλειοψηφικού κοινοβουλευτισμού, της απαξίωσης του νομοθετικού έργου της Βουλής, της στατικής, αδρανούς και ελεγχόμενης διοίκησης και της παρεμπόδισης του επιχειρηματικού και αναπτυξιακού δυναμικού της χώρας. Η *αξιοκρατία* απαντά στην παθολογία των πελατειακών δομών του κράτους και στην κυριαρχία των ιδιωτικών συμφερόντων έναντι του θεμελιώδους δημοσίου συμφέροντος της κοινωνικής ευημερίας και συνοχής. Η *αλληλεγγύη* απαντά στην παθολογία του ατομικισμού και την έλλειψη πνεύματος κοινοτισμού, συνθήκες οι οποίες ευνοούν τη διάρρηξη της κοινωνικής συνοχής, ιδίως σε ένα περιβάλλον διάχυτης κρίσης. Η *αριστεία* απαντά στην παθολογία της αδράνειας και του ισοπεδωτισμού που ευνοεί τη συντήρηση πολιτικών,

κοινωνικών και οικονομικών δομών και καλλιεργεί πνεύμα ήσσανος προσπάθειας, εμποδίζοντας έτσι την ανάδειξη σε πλήρη έκταση του ανθρώπινου δυναμικού της χώρας, το οποίο αποτελεί το πλέον πολύτιμο κεφάλαιό της. Η *αξιοπιστία* απαντά στην παθολογία της ανάμιξης των λειτουργιών του κράτους, της υπερσυγκέντρωσης των εξουσιών, της στεγανής προστασίας του πολιτικού προσωπικού, της έλλειψης δημοσιονομικών αναχωμάτων και της περιορισμένης λογοδοσίας.

Η παρούσα αναθεωρητική πρόταση στηρίζεται σε τρεις άξονες: α) την πολιτική κανονικότητα και την ισορροπία των θεσμών, β) την οικονομική σταθερότητα και την αναπτυξιακή προοπτική της χώρας και γ) την κοινωνική αλληλεγγύη και την ισότητα ευκαιριών όλων των πολιτών.

Ο άξονας της *πολιτικής κανονικότητας και της ισορροπίας των θεσμών* αποσκοπεί να εξασφαλιστεί η συνέχεια του κράτους και να διαμορφωθούν οι συνθήκες μιας αποτελεσματικής δημοκρατίας χωρίς ανάμιξη των λειτουργιών του κράτους, χωρίς υπερσυγκέντρωση εξουσιών, χωρίς στεγανή προστασία του πολιτικού προσωπικού, αλλά με όργανα που θα έχουν σαφείς αρμοδιότητες και θα αλληλοελέγχονται, με δημοσιονομικά αναχώματα, με εκτεταμένη λογοδοσία και με αναθεωρητική διαδικασία που θα ανταποκρίνεται ευχερέστερα στις ανάγκες των καιρών. Στο πλαίσιο αυτό προτείνεται η καθιέρωση σταθερού εκλογικού κύκλου με δραστικό περιορισμό των λόγων πρόωρης διάλυσης της βουλής για την άντληση ευκαιριακών πολιτικών ωφελημάτων, ώστε η οικονομία και η κοινωνία να πάψει να λειτουργεί σε ένα καθεστώς διαρκούς πολιτικής εκκρεμότητας και αθέμιτων εξαρτήσεων. Και αυτό σε συνδυασμό με συνταγματικές δράσεις για τον εξορθολογισμό της λειτουργίας των κρατικών οργάνων σε όλα τα επίπεδα κρατικής οργάνωσης. Στο επίπεδο της *νομοθεσίας*, προτείνονται διαρθρωτικά μέτρα για την καταπολέμηση της πολυνομίας και της κακονομίας, με θέσπιση κανόνων καλής νομοθέτησης και δημιουργίας συνθηκών για την κωδικοποίηση όλης της υφιστάμενης νομοθεσίας, ώστε οι πολίτες και οι επιχειρήσεις να γνωρίζουν με τρόπο απλό και σαφή τα δικαιώματα και τις

υποχρεώσεις τους. Στο επίπεδο της *κυβέρνησης*, προβλέπεται ένας επιτελικός, συλλογικός, υπεύθυνος και διαφανής τρόπος λειτουργίας της για την παραγωγή ωφέλιμων για τη χώρα δημόσιων πολιτικών, ενώ ταυτόχρονα εξορθολογίζονται υφιστάμενα πολιτικά προνόμια. Στο επίπεδο της *διοίκησης*, προτείνεται ένα πλαίσιο για την περιστολή της βαριάς γραφειοκρατίας και της στατικής, αδρανούς και ελεγχόμενης διοίκησης μέσω κανόνων διαφάνειας, αξιολόγησης και αξιοκρατίας. Στο επίπεδο της *τοπικής αυτοδιοίκησης*, που φέρνει τον πολίτη κοντά στα κέντρα λήψης των αποφάσεων, προτείνεται η αναβάθμιση του θεσμικού της ρόλου με την καθιέρωση δικών της αυτοτελών πόρων της και με την ενισχυμένη λογοδοσία των οργάνων της. Στο επίπεδο της *δικαιοσύνης*, τίθεται ως προτεραιότητα η επιτάχυνση στην απονομή της και η λειτουργική και οργανική απεξάρτησή των δικαστών από κυβερνητικές παρεμβάσεις, με κατάργηση όλων των ειδικών δικαστηρίων και μονιμοποίηση του Ανωτάτου Ειδικού Δικαστηρίου και με αναβάθμιση του Ελεγκτικού Συνεδρίου ως βασικού ελεγκτικού μηχανισμού του κράτους.

Ο άξονας της *οικονομικής σταθερότητας και της αναπτυξιακής προοπτικής* αποσκοπεί να απαντήσει στην έλλειψη σταθερού οικονομικού περιβάλλοντος για τους πολίτες και τις επιχειρήσεις, στη στάσιμη εκπαίδευση και στην περιφρόνηση του αναπτυξιακού δυναμικού της χώρας. Στο περιβάλλον αυτό προτείνεται η δυνατότητα επιβολής φόρων και άλλων βαρών μόνο για το μέλλον, η καθιέρωση ουσιαστικών κινήτρων για τις παραγωγικές επενδύσεις στρατηγικού χαρακτήρα, η καθιέρωση μηχανισμών ελέγχου κατά του δημοσιονομικού εκτροχιασμού με την εισαγωγή δημοσιονομικών κανόνων σε όλα τα επίπεδα κρατικής οργάνωσης, η δημιουργία σύγχρονων ελεγκτικών μηχανισμών για την ουσιαστική λογοδοσία όσων διαχειρίζονται δημόσιο χρήμα, η διασφάλιση της βιώσιμης ανάπτυξης μέσω ορθολογικού χωροταξικού και πολεοδομικού σχεδιασμού, η αναβάθμιση, εξωστρέφεια και πλήρης αυτονομία στα δημόσια πανεπιστήμια με ταυτόχρονη καθιέρωση ιδιωτικών πανεπιστημίων υπό καθεστώς αυστηρής δημόσιας εποπτείας από ανεξάρτητη αρχή υψηλού κύρους, ώστε επιτέλους να σταματήσει

η διαρροή ανθρώπινου δυναμικού στο εξωτερικό και αντ' αυτού να γίνει η χώρα μας το επίκεντρο της ακαδημαϊκής έρευνας και διδασκαλίας στη νοτιοδυτική Ευρώπη και τα Βαλκάνια.

Ο άξονας της *κοινωνικής αλληλεγγύης και της ισότητας ευκαιριών* αποσκοπεί να αντιμετωπιστούν οι πελατειακές δομές του κράτους, η εμπέδωση σε όλα τα επίπεδα της ισότητας ευκαιριών των πολιτών με την ενεργητική συμμετοχή του κράτους και η ανάδειξη της αριστείας ως οχήματος κοινωνικής κινητικότητας και συνθήκη ευημερίας, ως απάντηση στην παθολογία της αδράνειας και του ισοπεδωτισμού που ευνοεί τη συντήρηση πολιτικών, κοινωνικών και οικονομικών δομών και καλλιεργεί πνεύμα ήσασονος προσπάθειας, εμποδίζοντας έτσι την ανάδειξη σε πλήρη έκταση του σπουδαίου ανθρώπινου δυναμικού της χώρας. Στο πλαίσιο αυτό προτείνεται η μέριμνα του κράτους για τη διασφάλιση συνθηκών αξιοπρεπούς διαβίωσης όλων των πολιτών μέσω ενός ελάχιστου εγγυημένου εισοδήματος, προς όφελος των οικονομικά ασθενέστερων και ευάλωτων κατηγοριών πολιτών, θετικών δράσεων που ενθαρρύνουν τον εθελοντισμό, η διασφάλιση ίσων ευκαιριών για όλους τους πολίτες στην πρόσβαση σε δημόσιες θέσεις και αξιώματα με την καθιέρωση της υποχρέωσης του κράτους να ενθαρρύνει την αξιοκρατία σε κάθε δομή του, η καθιέρωση ουσιαστικής αξιολόγησης σε όλα τα επίπεδα δημόσιας διοίκησης και η ενίσχυση του ρόλου και της ανεξαρτησίας του ΑΣΕΠ στην επιλογή διοικητικών υπαλλήλων και στελεχών.

Η ταυτότητα της αναθεωρητικής πρότασης της Νέας Δημοκρατίας συνίσταται στην ανάδειξη του κράτους στην υπηρεσία των πολιτών και του δημοσίου συμφέροντος και την εμπέδωση αισθήματος εμπιστοσύνης στους θεσμούς με προτάσεις ριζικές, ρεαλιστικές και μακροσκοπικές.

Οι παρούσες προτάσεις είναι *ριζικές* διότι δεν περιορίζονται μόνο σε ζητήματα που είναι απολύτως στοιχειώδη και για τα οποία υπάρχει μια αυτονόητη πολιτική ωριμότητα, όπως είναι η ποινική ευθύνη των πολιτικών προσώπων. Η παρούσα

αναθεωρητική αντίθεση κινείται στην ακριβώς αντίθετη κατεύθυνση από την αναθεωρητική πρόταση της κυβερνητικής πλειοψηφίας, η οποία είναι μια οπισθοδρομική πρόταση που αποσκοπεί στο να δημιουργήσει ένα συνταγματικό τέλμα για να εμποδίσει τη χώρα να αναπτύξει το δυναμικό της. Η κυβερνητική πρόταση δεν αγγίζει καθόλου: τη δημόσια διοίκηση, την εκπαίδευση, την ανάπτυξη, τη δικαιοσύνη, τη νομοθέτηση, τις δημόσιες πολιτικές, τη δημοσιονομική σταθερότητα. Προτείνει μόνο ένα μικρό μίγμα διατάξεων χωρίς σοβαρή υπεραξία για το πολίτευμα και τη χώρα, που συντηρεί τη στασιμότητα και εμποδίζει τη θεσμική επανεκκίνηση.

Οι παρούσες προτάσεις είναι, επίσης, *ρεαλιστικές* διότι αποτυπώνουν μια ωφέλιμη σύνθεση μεταξύ του συμβολισμού που αναγκαία εισφέρει ο καταστατικός χάρτης της χώρας και του πρακτικά ωφέλιμου αποτελέσματος που θα πρέπει να καταγράφεται εφαρμοσμένα και λειτουργικά. Καμία από τις προτάσεις που τίθενται δεν συνιστούν διατάξεις-ευχολόγια, επιτομή στείρων ιδεολογικών θέσεων και παρωχημένων αιτημάτων, που αυτονοήτως υποβαθμίζουν την κανονιστική πρόληψη και δύναμη του Συντάγματος, ούτε προβάλλουν το Σύνταγμα ως πανάκεια που από τη μια μέρα στην άλλη θα επαναφέρει την ευημερία στην οικονομικά κλονισμένη χώρα μας, όπως συμβαίνει καθ' ολοκληρίαν με την κυβερνητική πρόταση, επιτομή ενός συνταγματικού λαϊκισμού με προτάσεις όπως η διατήρηση του μονοπωλίου ύδρευσης και ενέργειας του δημοσίου, ενόσω τα ζητήματα αυτά ρυθμίζονται μέσω δεσμεύσεων από τη συμμετοχή της χώρας μας στην Ευρωπαϊκή Ένωση, η αναθεώρηση των σχέσεων κράτους και εκκλησίας, ενόσω αυτές μπορούν κάλλιστα να επαναπροσδιοριστούν με κοινό νόμο χωρίς να απαιτείται η αλλαγή του συνταγματικού πλαισίου που αποτελεί ιστορική έκφανση του νέου ελληνικού κράτους, η διεύρυνση των δημοψηφισμάτων σε μια εποχή που αυτά κατά κανόνα χρησιμοποιούνται για τη χειραγώγηση της λαϊκής κρίσης παρέχοντας νομιμοποίηση σε ανέξοδες προεκλογικές εξαγγελίες ή σε προειλημμένες αποφάσεις, τα δε αποτελέσματά τους είτε αγνοούνται, είτε δημιουργούν

κραδασμούς στην ευρωπαϊκή οικογένεια αποδυναμώνοντας έτσι ουσιαστικά τη φυσιογνωμία της αντιπροσωπευτικής δημοκρατίας αντί να ενισχύουν τη γνήσια συμμετοχικότητα των πολιτών στο επίπεδο των τοπικών κοινωνιών.

Οι προτάσεις μας, τέλος, είναι *μακροσκοπικές*, υπό την έννοια ότι αντιλαμβάνονται την ιστορικότητα και αυστηρότητα του Συντάγματος και θέτουν ένα πλαίσιο μακράς πνοής. Με τον τρόπο αυτό αποφεύγονται καιροσκοπικές συμπεριφορές, οι οποίες μπορεί μεν να αποφέρουν συγκυριακά πολιτικά οφέλη αλλά υπονομεύουν το θεσμικό μέλλον της χώρας, όπως ενδεικτικά η κυβερνητική περί αναθεώρησης εξαγγελία για τη συνταγματικοποίηση του αναλογικού ως πάγιου εκλογικού συστήματος, αγνοώντας την πιο επιτακτική σήμερα από ποτέ ανάγκη σταθερότητας της διακυβέρνησης της χώρας.

Η ταυτότητα της αναθεωρητικής πρότασης της Νέας Δημοκρατίας συνίσταται στην ανάδειξη του κράτους στην υπηρεσία των πολιτών και του δημοσίου συμφέροντος και την εμπέδωση αισθήματος εμπιστοσύνης στους θεσμούς. Η Νέα Δημοκρατία θα στηρίξει την πρότασή της για δομικές αλλαγές μέσα στο φυσικό χώρο της δημοκρατίας, το εθνικό κοινοβούλιο, και όχι στις κλειστές αίθουσες, αποδίδοντας μείζονα έμφαση στην αναθεωρητική διαδικασία ώστε να υπάρξει θεσμική επανεκκίνηση του πολιτεύματός μας, με διασφάλιση της αναπτυξιακής προοπτικής στη χώρα, κατάργηση αναχρονιστικών θεσμών του παρελθόντος, απάλειψη αδικαιολόγητων προνομίων, απελευθέρωση του ανθρώπινου δυναμικού της χώρας και εισαγωγή ενός μοντέλου αποτελεσματικής δημοκρατίας. Απέναντι στη μικρόπνοη και ιδεοληπτική κυβερνητική πρόταση θέτουμε στην κρίση του κοινοβουλίου και του ελληνικού λαού μια πρόταση γενναία για αναθεώρηση 57 άρθρων του Συντάγματος. Σε αυτή τη βάση καλούμε όλες τις υγιείς δυνάμεις του τόπου να συζητήσουμε για το μέλλον της χώρας. Η Νέα Δημοκρατία, διαχρονικά θεματοφύλακας των θεσμών, σε καμία περίπτωση δεν πρόκειται να συναινέσει σε μια εργαλειακή αναθεώρηση που θα κρατάει τη χώρα δέσμια και εγκλωβισμένη σε αναχρονιστικές δομές. Δεν θα επιτρέψει άλλη χαμένη ευκαιρία ανασύνταξης των θεσμών. Θα αναζητήσει και θα εισάγει

σύγχρονους και ορθολογικούς θεσμούς για την Ελλάδα του μέλλοντος. Εάν η κυβέρνηση δεν αρθεί στο ύψος των περιστάσεων υιοθετώντας ένα μοντέλο μεγάλης και προοπτικής αναθεώρησης, η Νέα Δημοκρατία δεν θα κάνει πίσω στις αρχές της. Είναι μεγάλη η ευθύνη όλων μας απέναντι στις επόμενες γενιές να μην επιτρέψουμε μια συρρικνωμένη αναθεωρητική πρωτοβουλία που θα τελματώσει τη συνταγματική μας τάξη για μια δεκαετία.

Β' ΜΕΡΟΣ: ΕΙΔΙΚΕΣ ΔΙΑΤΑΞΕΙΣ ΠΡΟΣ ΑΝΑΘΕΩΡΗΣΗ

Άρθρο 2: Διασφάλιση ευρωπαϊκού προσανατολισμού της χώρας.

Άρθρο 4: Κατοχύρωση ισότητας ευκαιριών και αξιοκρατίας

Άρθρο 15: Η αδειοδότηση των ραδιοηλεκτρονικών παρόχων περιέρχεται στο Εθνικό Συμβούλιο Ραδιοηλεκτρονικής, αναγνωρίζεται η υποχρέωση πολυφωνίας στα ΜΜΕ και τίθεται υποχρέωση κατά το δυνατόν εξάντλησης της διαθέσιμης χωρητικότητας του φάσματος.

Άρθρο 16: Επιτρέπεται η ίδρυση πανεπιστημίων από ιδιώτες υπό την εποπτεία ανεξάρτητης αρχής η οποία θα διασφαλίζει τους όρους για την υψηλή ποιοτική στάθμη των παρεχόμενων σπουδών. Διασφαλίζεται η αυτοτέλεια και η αυθυπαρξία των δημόσιων ΑΕΙ. Το κράτος μεριμνά για τη δημιουργία πρότυπων σχολικών δομών.

Άρθρο 17: Οι διατάξεις περί αναγκαστικής απαλλοτρίωσης εφαρμόζονται και στην περίπτωση απαλλοτριώσεων που κηρύσσονται κατ' εφαρμογήν πολεοδομικής, χωροταξικής ή αρχαιολογικής νομοθεσίας.

Άρθρο 24: Προβλέπεται η λήψη μέτρων για τη συμβολή στην αντιμετώπιση του φαινομένου της κλιματικής αλλαγής και της διαχείρισης των υδάτινων πόρων, η ενίσχυση των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας, η υποχρεωτική αναδάσωση σε δημόσια ή ιδιωτικά δάση που καταστράφηκαν ή καταστρέφονται από πυρκαγιά ή που με άλλο τρόπο αποψιλώθηκαν και η κατοχύρωση περιβαλλοντικού ισοζυγίου σε κάθε κρατική παρέμβαση. Δάσος λογίζεται η έκταση που, σύμφωνα με τα πορίσματα της επιστήμης, φέρει τα οικεία χαρακτηριστικά κατά την 11^η Ιουνίου 1975.

Άρθρο 25: Το κράτος μεριμνά για τη διασφάλιση συνθηκών αξιοπρεπούς διαβίωσης όλων των πολιτών μέσω ενός συστήματος ελάχιστου εγγυημένου εισοδήματος. Το Κράτος ενθαρρύνει με θετικές δράσεις τον εθελοντισμό.

Άρθρο 29: Ο έλεγχος των εκλογικών δαπανών των κομμάτων και των υποψήφιων βουλευτών διενεργείται από το Ελεγκτικό Συνέδριο.

Άρθρο 32: Η εκλογή του Προέδρου της Δημοκρατίας αποσυνδέεται από τη διάλυση της Βουλής.

Άρθρο 33: Καθιερώνεται δυνατότητα όρκου ή διαβεβαίωσης για τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας.

Άρθρο 34: Αναπλήρωση του Προέδρου της Δημοκρατίας.

Άρθρο 35: Ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας μπορεί να συγκαλεί υπό την προεδρία του Συμβούλιο των αρχηγών των πολιτικών κομμάτων.

Άρθρο 37: Σε περίπτωση αποτυχίας των διερευνητικών εντολών, τις εκλογές διεξάγει υπηρεσιακή κυβέρνηση υπό τον Πρόεδρο του Ανωτάτου Ειδικού Δικαστηρίου.

Άρθρο 41: Καταργείται η δυνατότητα διάλυσης της Βουλής με πρόταση της Κυβέρνησης για εθνικό θέμα εξαιρετικής σημασίας.

Άρθρο 42: Ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας εκδίδει και δημοσιεύει τους νόμους που έχουν ψηφιστεί από τη Βουλή μέσα σε 5 ημέρες από τη διαβίβαση σε αυτόν της γνώμης του Ανωτάτου Ειδικού Δικαστηρίου, για ψηφισμένα νομοσχέδια που έχουν παραπεμφθεί σε αυτόν, και μπορεί να αναπέμψει στη Βουλή νομοσχέδιο ή πρόταση νόμου που έχει ψηφιστεί από αυτή για αντισυνταγματικότητα ή ασυμβατότητα με το διεθνές και το ευρωπαϊκό δίκαιο.

Άρθρο 44: Εισαγωγή κανόνων καλής διενέργειας δημοψηφισμάτων: Το ερώτημα πρέπει να διατυπώνεται με τρόπο εύληπτο και κατανοητό για τους πολίτες και μεταξύ της προκήρυξης και της διενέργειας του δημοψηφίσματος θα πρέπει να μεσολαβεί επαρκής χρόνος τουλάχιστον 20 ημερών .

Άρθρο 49: Ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας παραπέμπεται για δίκη στο Ανώτατο Ειδικό Δικαστήριο.

Άρθρο 51: Ο εκλογικός νόμος μπορεί να προβλέπει ότι οι εκτός επικρατείας εκλογείς ψηφίζουν μόνον υπέρ κόμματος ή συνασπισμού κομμάτων ή ότι εκλέγονται βουλευτές εκτός επικρατείας.

Άρθρο 53: Οι βουλευτικές εκλογές διενεργούνται σε σταθερή ημερομηνία ανά τετραετία. Η Βουλή μπορεί να αυτοδιαλυθεί με απόφασή της που λαμβάνεται με την απόλυτη πλειοψηφία του συνολικού αριθμού των βουλευτών. Η προκήρυξη πρόωρων εκλογών αφορά τον υπολειπόμενο χρόνο έως τη διενέργεια των εκλογών στην ορισμένη ημερομηνία.

Άρθρο 54: Το εκλογικό σύστημα θα πρέπει να μεριμνά για την εύλογη αντιπροσώπευση των κομμάτων και για την κυβερνησιμότητα της χώρας.

Άρθρο 59: Καθιερώνεται δυνατότητα όρκου ή διαβεβαίωσης για τους βουλευτές.

Άρθρο 62: Η βουλευτική ασυλία αφορά μόνο αδικήματα που τελέστηκαν κατά την άσκηση των καθηκόντων των βουλευτών.

Άρθρο 65: Διασφαλίζονται επαρκή δικαιώματα στις κοινοβουλευτικές μειοψηφίες.

Άρθρο 68: Η Βουλή μπορεί να συνιστά δύο ανά περίοδο εξεταστικές επιτροπές, εφ' όσον η σχετική πρόταση υπερψηφισθεί από τα δύο πέμπτα του συνόλου των βουλευτών.

Άρθρο 70: Διασφάλιση αποτελεσματικού κοινοβουλευτικού έλεγχου της Βουλής προς την κυβέρνηση. Προβλέπεται συγκεκριμένα η σύνθεση της Διάσκεψης των Προέδρων της Βουλής.

Άρθρο 72: Καθιέρωση προληπτικού ελέγχου συνταγματικότητας για ψηφισμένο νομοσχέδιο, εκτός από εκείνα που αφορούν αποκλειστικά κύρωση διεθνών συνθηκών, από το Ανώτατο Ειδικό Δικαστήριο, ως απλή γνώμη προς τον ΠτΔ πριν την έκδοση, εφόσον κατά την ψήφιση στη Βουλή ένσταση συνταγματικότητας έλαβε τα δύο πέμπτα (2/5) του όλου αριθμού των βουλευτών.

Άρθρο 74: Καθιέρωση κανόνων καλής νομοθέτησης.

Άρθρο 75: Καθιέρωση επαρκούς προνομοθετικής διαβούλευσης των νομοσχεδίων, αξιολόγησης εφαρμογής των νόμων και μέτρων κωδικοποίησης της νομοθεσίας.

Άρθρο 76: Η επίκληση επείγοντος ή κατεπείγοντος νομοσχεδίου θα πρέπει να συνοδεύεται με ειδικώς αιτιολογημένη κρίση της κυβέρνησης.

Άρθρο 78: Καταργείται η δυνατότητα αναδρομικής επιβολής φόρου ή άλλου βάρους. Μπορεί να παρέχονται κίνητρα για σταθερό φορολογικό καθεστώς σε στρατηγικές για την εθνική οικονομία ιδιωτικές επενδύσεις.

Άρθρο 79: Ο προϋπολογισμός οφείλει να διασφαλίζει τη δημοσιονομική ισορροπία μεταξύ εσόδων και εξόδων και τη βιώσιμη δημοσιονομική λειτουργία. Ο απολογισμός και ο γενικός ισολογισμός συνοδεύονται από έκθεση του Ελεγκτικού Συνεδρίου. Προβλέπεται η κατάθεση και δημοσιότητα ετήσιου απολογισμού εκ μέρους φορέων που χρηματοδοτούνται, άμεσα ή έμμεσα, από τον κρατικό προϋπολογισμό.

Άρθρο 81: Δυνατότητα διορισμού Αντιπροέδρων του Υπουργικού Συμβουλίου και μη υπουργών.

Άρθρο 82: Το Υπουργικό Συμβούλιο συνέρχεται περιοδικά και καθορίζει τις δημόσιες πολιτικές με όρους συλλογικότητας και διαφάνειας. Η δράση της Κυβέρνησης οφείλει να εξυπηρετεί τις αρχές της ανοιχτής διακυβέρνησης και της διαφάνειας. Συνταγματική αναγνώριση της «Διαύγειας». Συνίσταται Συμβούλιο Εθνικής Ασφάλειας.

Άρθρο 86: Καταργείται η ειδική αποσβεστική προθεσμία στα αδικήματα των υπουργών.

Άρθρο 88: Καταργείται το ειδικό δικαστήριο για μισθολογικές διαφορές δικαστών και η αρμοδιότητα περιέρχεται στο Ανώτατο Ειδικό Δικαστήριο. Οι δικαστικοί λειτουργοί αποχωρούν υποχρεωτικά στο εβδομηκοστό έτος της ηλικίας τους.

Άρθρο 89: Απαγορεύεται σε εν ενεργεία ή διατελέσαντες δικαστικούς λειτουργούς επί τριετία μετά την αποχώρησή τους από το σώμα η συμμετοχή με οποιαδήποτε ιδιότητα στην Κυβέρνηση και η τοποθέτηση σε πολιτικές θέσεις.

Άρθρο 90: Οι προαγωγές στις θέσεις των ανωτάτων δικαστών ενεργούνται από ειδική κοινοβουλευτική επιτροπή μεταξύ των αρχαιότερων δικαστών, χωρίς κυβερνητική παρέμβαση.

Άρθρο 91: Αναμόρφωση της πειθαρχικής εξουσίας στους δικαστικούς λειτουργούς για τη διασφάλιση της δικαστικής ανεξαρτησίας.

Άρθρο 93: Ρυθμίσεις για την επιτάχυνση της δικαιοσύνης. Εισαγωγή ηλεκτρονικών τεχνολογιών στα δικαστήρια. Κατά προτεραιότητα εκδίκαση σημαντικών κατηγοριών υποθέσεων. Δυνατότητα εκδίκασης απευθείας ενώπιον του οικείου ανώτατου δικαστηρίου.

Άρθρο 94: Δικονομικά προνόμια του δημοσίου δεν επιτρέπονται.

Άρθρο 98: Ενίσχυση ελεγκτικών αρμοδιοτήτων του Ελεγκτικού Συνεδρίου.

Άρθρο 99: Καταργείται το Δικαστήριο Αγωγών Κακοδικίας.

Άρθρο 100: Μονιμοποίηση του Ανώτατου Ειδικού Δικαστηρίου, το οποίο αναλαμβάνει την αρμοδιότητα γνώμης επί ορισμένων ψηφισμένων νομοσχεδίων και απορροφά τις αρμοδιότητες όλων των ειδικών δικαστηρίων που καταργούνται.

Άρθρο 101: Μέριμνα για τον ψηφιακό μετασχηματισμό των δημοσίων υπηρεσιών.

Άρθρο 101^Α: Η επιλογή μελών ανεξαρτήτων αρχών γίνεται με πλειοψηφία τριών πέμπτων (3/5) από ειδική κοινοβουλευτική επιτροπή. Έως την επιλογή των νέων μελών παρατείνεται η θητεία των προηγούμενων μελών των ανεξάρτητων αρχών

Άρθρο 102: Πειθαρχικές ποινές στα αιρετά όργανα των ΟΤΑ επιβάλλονται μόνο ύστερα από σύμφωνη γνώμη του Ανωτάτου Ειδικού Δικαστηρίου. Οι ΟΤΑ έχουν ίδιους πόρους που συνίστανται σε ανταποδοτικά τέλη και ίδιο εύλογο φόρο. Οι προϋπολογισμοί των ΟΤΑ καταρτίζονται μετά από επαρκή δημόσια διαβούλευση με τους κατοίκους των οικείων περιοχών και οφείλουν να διασφαλίζουν τη δημοσιονομική ισορροπία. Καθιέρωση όρων διαφάνειας των οικονομικών των οργανισμών τοπικής αυτοδιοίκησης και ευθύνες για την ορθολογική διαχείριση των πόρων τους.

Άρθρο 103: Αξιολόγηση δημοσίων υπαλλήλων με βάση τις αρχές της αμεροληψίας, της ουδετερότητας, της επαγγελματικής ικανότητας και της αποδοτικότητας. Αξιολόγηση γίνεται και από τους υφισταμένους προς τους προϊσταμένους τους. Στην αξιολόγηση και εξέλιξη των υπαλλήλων μπορεί να συμμετέχει και το ΑΣΕΠ.

Άρθρο 106: Σκοπός της ρυθμιστικής παρέμβασης του κράτους η κοινωνική δικαιοσύνη, η ισόρροπη ανάπτυξη και η διεθνής ανταγωνιστικότητα της χώρας. Κατοχυρώνεται η ιδιωτική οικονομική πρωτοβουλία σε συνθήκες ελεύθερου ανταγωνισμού. Δημόσια και ιδιωτική οικονομική πρωτοβουλία δεν επιτρέπεται να αναπτύσσονται σε βάρος της ελευθερίας και της ανθρώπινης αξιοπρέπειας ή προς βλάβη της εθνικής οικονομίας.

Άρθρο 110: Απλοποίηση αναθεωρητικής διαδικασίας με διασφάλιση, πάντως, του αυστηρού χαρακτήρα του Συντάγματος. Η προτείνουσα Βουλή αποφασίζει με απόλυτη πλειοψηφία για τα προς αναθεώρηση άρθρα, η αναθεωρητική Βουλή αποφασίζει με πλειοψηφία τριών πέμπτων (3/5) και καταργείται η πενταετία για την εκκίνηση νέας αναθεώρησης.

Άρθρο 112: Καταργούνται παρωχημένες μεταβατικές διατάξεις

Άρθρο 113: Καταργούνται παρωχημένες μεταβατικές διατάξεις

Άρθρο 114: Καταργούνται παρωχημένες μεταβατικές διατάξεις.

Άρθρο 115: Καταργούνται παρωχημένες μεταβατικές διατάξεις.

Άρθρο 116: Καταργούνται παρωχημένες μεταβατικές διατάξεις. Μεταφορά διατάξεων περί ισότητας στη φυσική τους θέση στα ατομικά δικαιώματα.

Άρθρο 117: Καταργούνται παρωχημένες μεταβατικές διατάξεις.

Άρθρο 118: Καταργούνται παρωχημένες μεταβατικές διατάξεις.

Άρθρο 119: Καταργούνται παρωχημένες μεταβατικές διατάξεις.